

Socializace, strach a agresivita

Kousaví psi a bojovníci

Agresivní chování domácích psů je téma, které už dávno bylo nutné vynést na světlo. Psi, kteří koušou, mají neuvěřitelné stigma, jako kdyby měli charakterovou vadu a naprosto se odlišovali od psů, kteří nikdy nekousli. Není to tak. Neexistují dva druhy psů: hodní psi, kteří by nikdy nekousli a méně hodní psi, kteří koušou. *Kousání je přirozené a normální psí chování.* Proto je tak rozšířené.

Kousání a výhružné postoje (které prostě ukazují záměr kousnout) jsou způsob, jakým psi vyřizují menší i větší rozmišky a brání se před hrozbou, pokud nemohou nebo nechtějí utéct. V psí kultuře neexistují dopisy šéfredaktorovi, nactiutrháčné pomlavy a podrazy, pocity viny, demokratické instituce nebo právníci. Je tam mručení, vrčení, chňapání a kousání. Agresivní chování v psí společnosti nerozbíjí vztahy. Všechno se bere jako běžná věc. Problém je, že agrese často velmi razantně mění situaci ve vztazích lidí a psů. Psy, kteří koušou, běžně popravujeme. To je střet kultur.

Důležité je rozlišovat: mezi psy, kteří při kousnutí způsobují vážné poškození – lámou kosti, trhají tkáně a dostanou lidi do nemocnice nebo je i zabijí – a pak je tu zahradní varianta kousajících psů, kteří nezraní, nebo je zranění ekvivalentní drobnému poranění při kuchyňských pracích. V důsledku dramatických incidentů zmrzačení nebo zabití člověka, kterým věnují média obrovskou pozornost, je pochopitelné, že má běžná veřejnost strach. Je nesmírně, nesmírně důležité pochopit, že tyto útoky jsou velice vzácné. Podle existujících záznamů i z minulosti je ve Spojených státech ročně 12 až 20 úmrtí přisuzovaných psům. Když uvážíme množství možností – počet psů a lidí v úzkém kontaktu po dlouhou dobu každý den – je to mizivě malá pravděpodobnost. Abyste si uvědomili jak malá, přečtěte si *Dogs Bite*:

But Balloons And Slippers Are More Dangerous (Psi koušou – ale balónky a pantofle jsou nebezpečnější) od Janis Bradleyové.

Psí útoky, které se objevují v hlavních titulcích, nám tento obraz předkládají bez rozlišení. Většinou si nikdo nedá tu práci, aby odlišil psy, kteří způsobí těžká zranění a smrt od psů, kteří kousnutím způsobí zranění, jaké si můžete přivodit při práci v kuchyni. V lidské terminologii by to obnášelo házet do jednoho pytle nadávky a těžké ublížení na zdraví nebo vraždu. Tohle spojování kuchyňských chňapálků s kousajícími zabijáky vytvořilo v povědomí veřejnosti jakýsi rozpor typu „děvka, nebo světiče“. Pokud je můj pes hodný pes, který by nikoho nezabil, a psi, kteří občas vrčí nebo se oženou, jsou zabijáci, pak je mezi mým hodným psem a vaším psem, který trochu vrčí, obrovská propast. Můj pes by toho ani nebyl schopen.

Pokud překonáme tuhle úvodní překážku v pochopení daného problému, co si myslíme o drtivé většině běžných psů? Domestikace psů usnadnila jejich socializaci, ale nezaručila nám, že se neobjeví antisociální chování. Selektivní chov je věčný tanec s ďáblem, protože ve standardech uvádí charakteristiky povahy jako „rezervovaný“, „rozlišující“, „nedůvěřivý k cizím“, „pes jediné rodiny“ atd. Chování, se kterým tyto uvedené ideály flirtují (a až příliš často se i v praxi projeví) je zastrašování a agresivita vůči cizím lidem. Mytický pes je pes, který dokáže rozeznat hodné lidi od darebáků. Je něžný k batolatům a akceptuje rodinné přátele, ale okamžitě se vymrští a zasáhne proti možným lupičům a násilníkům. Na každou historku o jinak (údajně) přátelském psovi, který chytil zloděje, připadají stovky, možná tisíce psů, kteří ze stejného důvodu zaútočili na souseda, na dodavatele nebo na dítě v parku.

Prozaickým důvodem naprosté většiny případů, kdy pes kousnul člověka, je především neúspěch chovatelského úsilí vyšlechtit absurdní ideál (psa, který nikdy nekousne). Chovatelské praktiky oscilují od volby samotné feny, „náhodného“ (z lidského pohledu) spojení až po zázračné kombinace psů, vymyšlené chovateli a milovníky psů. Jsou v tom zahrnuti lidé, kteří mnozí psy bez základních znalostí, kteří nemají ani zdání o genetice, i fandové plemene, kteří se chtějí držet standardu nebo dokonce záměrně chovem směřují k jedincům, kteří se obtížně socializují (chovatelský eufemismus „pes pro jedinou rodinu“). Je těžké říct, co by se s touto poslední skupinou milovníků plemene mělo udělat. Na jednu stranu tak vzejde mnoho dobrých psů a uchovává se mnoho zajímavých plemen. Na druhou stranu jsou v amerických útulcích nuceni každoročně utrácet miliony psů, z nichž většina je zdravá a přátelská. Všechny způsoby chovu jsou vinny tím, že se na tomto šílenství podílely, s jedinou výjimkou chovu kvůli módnosti.

Co se týče záměrného chovu hůř socializovatelných psů, společnost se může rozhodnout, že je naprosto v pořádku šlechtit psy, kteří se tak snadno nenaučí být přátelští i k cizím lidem. Dokonce se zdá, že je to současný standard, a možná ne náhodou, ale zcela záměrně. Alternativně se společnost může rozhodnout, že chce co největší ochranu před pokousáním a chovatelské praktiky se ocitnou v centru pozornosti. V praxi vypadá přístup chovatelů těžko socializovatelných plemen tak, že se vyhýbají veškeré odpovědnosti a poukazují na neschopnost majitelů zvládnout náročnou socializaci. Já jsem zastáncem intenzivní socializace stejně jako ostatní, ale lepší by bylo učinit ochranná opatření navíc. Tak, jak vypadá současný (*pozn. redakce: nejen americký*) zákon, mohla bych 20 nebo 30 generací kombinovat geny tak, abych vytvořila co nejagresivnějšího psa a toho psa bych mohla prodat komukoliv. A jeho nový majitel by mohl udělat v rámci výcviku a socializace všechno tak, jak se má. Nicméně pokud by ten pes někoho kousnul, majitel (nebo ten, kdo bude na druhém konci vodítka, záleží na státu, kde se to stane) nese plnou zodpovědnost, ale já jako chovatel ne. To je stejné, jako kdyby mi dovolili postavit si ve sklepě bombu, kterou bych záměrně sestrojila tak, aby byla co nejnebezpečnější, a pak bych ji mohla prodat bez jakýchkoliv právních důsledků. Myslím, že důvodem je i to, že se naše společnost soustřeďuje hlavně na otázky výchovy, jako kdybychom se snažili odmítat veškerý vliv genetiky na chování. O tom je jasně psáno v *The Blank Slate (Nepopsaný list)* Stevena Pinkera. Ale i tento předsudek týkající se výchovy je selektivní, jak vidíme třeba podle takových případů, jako je legislativa zákazu některých plemen.

Zakázaná plemena jsou k zániku odsouzený pokus jak snížit počet pokousání psem. Nejen, že je to nedostatečné (nejsou tak zachyceni nebezpeční psi mimo zakázané plemeno) i přehnané (jsou v tom zahrnuti i naprosto přátelští psi v rámci zakázaného plemene), ale je zcela pomíjen kořen problému, který spočívá v nabídce a poptávce. I kdyby se dal legislativní zákaz chovu některých plemen úspěšně provádět, kdokoliv, kdo by chtěl agresivní psy, může během pouhých několika generací zkazit jiné plemeno, tedy za předpokladu, že je tento problém výlučně genetický.

GENOVÝ TÝM PŘEDÁVÁ ŠTAFETU

Jak řekl doktor Ian Dunbar, jakmile genový tým odvede svou práci, už můžete ovlivnit jen způsob výchovy. Jinými slovy – nemá cenu plakat nad rozlitým mlékem: pes může mít genetickou výbavu, která nám moc nepomůže, ale se

současnou technologií s tím nic dělat nemůžeme. Jakmile se spermie setká s vajíčkem, je nutné se soustředit na prostředí. V tomto kritickém bodě je nutné se zmínit ještě o dvou faktorech, a to je prenatální prostředí a chování matky. Podle výzkumů můžeme usuzovat, že stres v období březosti, tedy alespoň u hlodavců, může vyvolat u dospělých potomků přehnanou stresovou reaktivitu. Předpokládá se také, že v souvislosti s chováním matky se může u štěňat vyvinout bázlivost. I když ani jedno z toho nemůže budoucí majitel ovlivnit, mohli by alespoň poučení spotřebitelé – potenciální kupci štěňat – vyvíjet tlak na chovatele.

Jakmile je štafeta předána majiteli štěněte, socializační úsilí je často bržděno extrémním přístupem ve stylu strkání hlavy do písku, co se týče možné agresivity psa, který se občas ožene. Většina majitelů se nikdy nevěnovala žádnému výcviku, který by byl prevencí agresivity. Většina se ztotožňuje s prohlášením „můj pes by kousnul jen v případě, že by ho někdo extrémně vyprovokoval“. Ošemetné na tom je to, že prakticky všichni majitelé psů, kteří „kousli bez vyprovokování,“ věřili až do poslední minuty před prvním kousnutím tomu, že je jejich pes zcela bezpečný. Vzhledem k tomu, že se jedná o normální chování a úsilí genového týmu vyšlechtit superpřátelského psa není zcela bez poskvrny, musíme počítat s tím, že *všichni* psi mohou kousnout.

Psi si nejsou vědomi toho, že je adoptovala kultura, kde je kousnutí považováno za zradu důvěry a za těžký zločin. Dělá se toho neuvěřitelně málo, aby se aktivně a vědomě snižovala pravděpodobnost kousnutí. Útěk-kousnutí je instinktivní chování psa, který se chce vzdálit od něčeho, co ho děsí. Psi si jako většina zvířat velmi jasně uvědomují sociální odstup a neustále s ním manipulují. Jsou jen dva způsoby, jak se to dá udělat: buď se vzdálit sám, nebo donutit toho druhého, aby se vzdálil – plán A nebo plán B. Aby se vzdálil ten druhý, to je úkol agresivity.

Který z těchto dvou plánů si pes volí (hrozba nebo útěk), je záležitostí jeho genetických predispozic a zkušeností. Pes udělá to, co pro něj bylo v předchozích případech úspěšné. A také, pokud nefunguje plán A, přejdou bez zaváhání k plánu B. Psi, zahnaní do kouta, přejdou na výhrůžné chování. Psi, které vaše přítomnost vystrašila, a zachovali se agresivně, se otočí a utečou, pokud s agresivitou neuspějí. Pokud se psovi v hlavě rozezní poplašný pokyn „zvětšit vzdálenost“, znamená to pro ně nutnost zareagovat. Genetická predispozice prostě způsobí, že je jeden z plánů použit s větší pravděpodobností a ovlivňuje to, zda se pes spíš zpočátku lekne a všechny ostatní prvky, třeba to, jak dobře je *socializovaný*, jsou si rovny. Důležitou

chybějící části skládanky, která není v obecném povědomí, je informace o zdánlivě bezvýznamných událostech a souvislostech, kterých se naši psi nejčastěji polekají.

Abychom akceptovali agresi jako normální chování, muselo by dojít k radikální proměně našeho pohledu na psy. Potenciální odměnou by bylo, že bychom mohli už dnes zredukovat počet a závažnost pokousání, pokud bychom se postavili problému čelem: psi jsou zvířata a zvířata kousou. Stačilo by plošné zavedení *rutinních preventivních opatření*, abychom riziko minimalizovali.

SKUTEČNÁ EPIDEMIE

Jakmile dojde k útoku psa a vážnému zranění člověka, který se dostane do hlavních titulků, jsou veřejní činitelé tlačeni k tomu, aby něco s touto „epidemií“ udělali. Důvod, proč se tato událost dostane do zpráv, je ten, že se jedná o velmi vzácnou událost oproti třeba tomu, když se dítě zraní při automobilové nehodě nebo spadne ze stromu. Jak jsem se zmínila už dříve, neexistuje žádná epidemie vážných pokousání psem. Je tady ovšem epidemie lidí, na které psi vrčí a chňapnou po nich v té míře, že je jen oslintají nebo jim způsobí drobnou oděrku.

Když pes kousne tak, že se to rovná drobnému poranění při kuchyňských pracích, je okamžitě poznamenán a často je zabit. Mytická představa o psech obecně se tím nenaruší, protože je obviněn individuální útočník. Je označen za narušeného, často bývá považován za potenciálního zabijáka a to dokonce i některými (méně racionálními) kynologickými profesionály. Ovšem z pohledu normálního psa je kvalifikováno jako deviantní chování spíš to, že by připustil zmenšení sociální vzdálenosti mezi sebou a někým, na koho není zvyklý nebo socializovaný. Tak proč nejsou kousnutí psem každodenní události? Pro pořádek – drobná chňapnutí jsou. Statistiky v západních zemích, kde se počty kousnutí zaznamenávají, jsou zákonitě zarážející. A to jsou *nahlášená* kousnutí. Mnohem větší počet jich není zaznamenán. Mnoho jiných psů se nikdy nesesetká s konkrétní kombinací prvků, která by způsobila, že kousnou, ale to je jen věc náhody. Neexistuje žádný kvalitativní rozdíl, nebo možná ani kvantitativní rozdíl, mezi nimi a psem odvedle, který opakovaně kousá.

Stejně jako je psům naprosto jasné, že žvýkáci hračka je dobrý materiál, je jim jasné i to, že by měli vyhrožovat kousnutím nebo kousnout každého,

kdo je strašidelný a příliš se přiblíží nebo se snaží získat důležitý zdroj, který mají ve svém držení. Zdá se, že lidé mají zásadní problém s tím, uvědomit si, že *pes si sám určuje, co ho děsí*. Na tomto místě je polidšťování velmi nebezpečné. My lidé bychom tomu měli začít věnovat pozornost, nebo nám zbude jen únavné omílání „Já tomu nerozumím, najednou a bez varování a nikdo ho nevyprovokoval, bla bla bla.“

Takže zásadním prvkem střetu kultur lidí a psů je odlišný způsob vnímání toho, co představuje hrozbu. Nejběžnější použitá fráze po tom, co pes někoho kousnul je, že kousnutí bylo „nevyprovokované“ nebo „najednou, bezdůvodně“. Důvodem je to, že provokací číslo jedna pro psa je variace chování, které my lidé nepovažujeme za provokativní, považujeme je dokonce za přátelské – *přiblížení nebo vztažení ruky*. Utápíme se v představě, že přátelský úmysl tohoto gesta musí znát a chápat všichni psi. Toto přesvědčení zesílilo díky psům, kteří hlazení a doteky tolerují. Jistě, jsou psi, kteří mají hlazení rádi a dokonce je od lidí vyžadují. Nicméně mnoho psů je jen toleruje nebo je nemají rádi nebo nemají rádi, pokud je hladí jim neznámí lidé. A pro psa, který nebyl socializován třeba na muže, je už samotná přítomnost muže provokativní. Je důležité chápat, že kousnutí je jen vzácně důsledkem týrání nebo traumatu, ale je to důsledek opomenutí: neudělalo se toho dost, abychom psa připravili na život v lidském světě. Musíme aktivně využívat desenzibilizaci psů vůči přiblížování a dotekům, aby se toho psi nebáli. Psi, kteří člověka kousnou nebo se lidí bojí, se většinou chovají jako normální zvířata. Abychom pochopili, proč psi koušou z důvodů, které jsou pro jejich majitele nepostřehnutelné, je zapotřebí nejprve pochopit socializaci.

SOCIALIZACE: CO TO VLASTNĚ JE?

Socializace znamená habituaci, tedy zvyknout si na prvky prostředí tím, že je jim subjekt vystaven. V přirozeném prostředí znamená přizpůsobivost to, že se zvětší vzdálenost mezi vámi a čímkoliv neobvyklým a při přiblížování se postupuje s nesmírnou opatrností. Důvodem je, že neobvyklé věci znamenají potenciálně velmi špatné zprávy. (Rozhodně nejsou *nutné* pro přežití, protože dosud jste se obešli bez nich). Zvířata se drží pravidel sociální vzdálenosti. A když o tom uvažujete, tak my také. Tolerujeme, když někdo stojí těsně vedle nás v plném výtahu, ale stejný člověk by nás okamžitě vyděsil, kdyby se k nám postavil tak blízko v prázdném výtahu. Někdo k vám může dojít a postavit se přímo za vás, pokud jste ve frontě v obchodě, ale

kdyby udělal přesně totéž, když si před domem myjete auto, asi by to bylo něco úplně jiného. A stejně jako zvířata se můžeme i my chovat ve spojitosti s doteky podivně.

U zvířat je zvědavost opakem strachu a většinou je méně výrazná. Záměrem je potenciální adaptací prozkoumávat nové věci, pokud by mohly být nějak výhodné (hlavně v případě predátorů), nadměrná zvědavost by mohla nakonec vyústit v situaci, kdy by se zvíře mohlo vystavit ohrožení, a tudíž by to bylo reprodukční znevýhodnění. Jinými slovy, cena, kterou zaplatíte u falešného pozitiva (bát se něčeho, co je ve skutečnosti neškodné nebo výhodné) je silně převážena cenou falešného negativa (nebát se něčeho, co je nebezpečné). Tyhle geny zvědavosti nemůžete předat dál, pokud jste mrtví nebo zranění. Posuďte, co byste si například mysleli o divokém zvířeti v lese, které by před vámi neutíkalo nebo by vám agresivně nehrozilo, pokud byste ho zahnali do kouta. Mysleli byste si, že je to „hodné“ zvíře, nebo byste si mysleli, že je třeba nemocné? Vyhýbání se novým věcem je pro zvířata bezpečnostní pojistka. Všechny tyto pravdivé poznatky o zvířatech jsou dost jasné. Ale my zapomínáme, že psi jsou zvířata.

Protože by bylo nepřizpůsobivé, kdyby se zvířata neustále lekala kamenů a stromů a ptačího zpěvu, existuje mechanismus, který zajišťuje, že si zvíře navykne na běžné prvky prostředí. Je to socializační období, časově ohraničené, kdy se mladá zvířata mnohem méně bojí a je pravděpodobnější, že se k novým věcem přiblíží a budou je zkoumat. A snadno si vytvářejí sociální vazby.

Dospělá zvířata si také dokážou zvyknout na nové věci, ale trvá to mnohem déle. Socializační okno nezůstane otevřené navždy. Pokud by tomu tak bylo, pak by k vám skutečně *mohla* v lese přibíhat zvířata. Každý druh zvířete získal prostřednictvím přirozeného výběru průměrnou dobu, aby se mohl asimilovat a akceptovat věci ve svém prostředí. Po tomto období se budou chovat tak, aby zvětšila vzdálenost mezi sebou a tím, na co nebyla socializována, s využitím mechanismu útěk/útok. Existuje také poučka „využijte nebo zapomeňte“. Některá zvířata se mohou začít bát věcí, se kterými se v kritickém období seznámila, ale od té doby se s nimi prakticky nesetkala.

Všimněte si, že tlak směřuje vždy směrem k zesílení strachu a k úniku, nikdy opačným směrem. Aby se zvířata chovala tolerantně, je zapotřebí na ně neustále vyvíjet umělý tlak. Musí se šlechtit s tímto záměrem a/nebo dosadit tento tlak v období socializace a pak ho stále udržovat. Jakmile se v tomto systému vyskytne slabina, zvíře se začne přiklánět k mechanismu útěk/útok. Socializační období, ať už trvá jeden den nebo několik měsíců,

může být definováno jako to, co vyhovuje konkrétnímu druhu v prostředí, ve kterém se vyvinul. V případě domácích psů se socializační okno zavírá někdy ve věku tří až pěti měsíců – to záleží na plemeni a na individuální výbavě jedince. Snadné navykání končí ve většině případů někdy ve věku čtyři a půl měsíce. Mimochodem, tyto prahy jsou určeny dohodou, nikoliv empirickým výzkumem. Mnozí z nás by opravdu, opravdu rádi věděli, co se děje v kritických socializačních obdobích psů a jaké jsou relevantní detaily, týkající se plemen. Trendem mezi zapálenými pejskaři je stále ranější formální socializace, tedy kurzy pro štěňata ve věkovém rozmezí sedmi až jedenácti týdnů. Jsme stále více ochotni upřednostnit socializaci před ochranou malých štěňat s nedostatečnou imunitou před patogeny.

Důležitost kritického období socializace jen těžko přeženete. Pokud není štěně například vystaveno setkání s vousatými muži, než mu vyprší socializační období, pak u něj v dospělosti hrozí vysoké riziko, že bude mít z vousatých mužů strach nebo na ně bude reagovat agresivně. Je to choulostivé, protože psi umí mistrně rozlišovat. Adekvátní socializace na ženy a osmileté děti vám například nezaručí, že to bude platit i pro muže a dvouleté děti. Je proto žádoucí vzít to co nejdůkladněji a pokrýt všechny možnosti, než se socializační okno uzavře, hlavně u bázlivějších plemen a jedinců. To znamená vystavit štěně co nejširší sociální sféře, co se týče lidských skupin podle věku, pohlaví, velikostí, tvarů, barev a pohybů. Zkušenost by měla být pozitivní (hra, pamlsky, nic děsivého) a měla by v tom být zahrnuta celá škála hlazení, dotyků a pohybů. Znamená to také štěně seznámit s tím, s čím by se mohlo v pozdějším životě setkat, jako je jízda autem, veterinární prohlídka (ať jsou ty první dvě spíš legrace než něco děsivého), kočky, pouliční provoz, fotbalové zápasy, výtahy a ukazovátka.

NAŠLAPANÁ SOCIALIZACE

Myslím, že intenzivní socializace je výhodná ve dvou směrech. Jedna výhoda je evidentní: čím víc štěně socializujete, tím méně věcí vám unikne. Druhou výhodou je obecnější efekt. Čím více se štěně setkává s novými situacemi, ve kterých je zpočátku zdráhavé nebo se bojí a pak to překoná a zvykne si (to štěňata umí velice dobře), tím víc se upevňuje jeho vyrovnanost, získá schopnost se rychle „otřepat“. Celkové sebevědomí štěněte stoupá. Čím víc zkušeností, ze kterých může vycházet, má pes ze štěněčího věku, tím je jeho povaha odolnější. Mírný stres způsobený pravidelnými novými vjemy

Socializační seznam		
Kategorie	Neutrální	Pozitivní
dospělé ženy	setkává se na chodbě	krmí ho z ruky
dospělí muži	návštěva doma	krmí ho z ruky
adolescenti	vidí na ulici	krmí ho z ruky
děti od 8 do 12 let	hladí ho v parku	krmí ho z ruky
děti od 4 do 7 let	vidí na školním dvoře	krmí ho z ruky
batolata	návštěva doma	krmí ho z ruky (s dospělým)
mimina	vidí na ulici	pamlsek, když si čichne
vousy	vidí z dálky	krmení z ruky poblíž
klobouk nebo sluneční brýle	vidí u chodců	vezměte si na sebe při hře
divný pohyb nebo tančení salsy	může někdy vidět	krmení z ruky na hodině
všechny rasy	vidí občas	krmí ho z ruky
dav	je na akci venku	krmení z ruky na akci
uniformy	setkává se s pošťákem	krmení z ruky poblíž
kolečková křesla	očichá ho	krmení z ruky poblíž
berle	vidí na nádraží	krmení z ruky poblíž
kolo	vidí na ulici	krmení z ruky poblíž
kolečkové brusle	vidí na ulici	krmení z ruky poblíž
pouliční provoz	chodí kolem	chodí kolem na zábavné místo
cesta autem	kolem bloku	na zábavné místo
kočky nebo jiná domácí zvířata	vidí a čichá	pamlsek po čichání
psi	setkává se a vítá	hraje si s nimi bez vodítka

v raném stádiu života je jako očkování. Takže pokud bylo štěně opravdu důkladně socializováno a vyvinula se u něj schopnost rychlé psychické regenerace, pak se jako dospělé zvíře mnohem snáz vyrovná s elementy, které byly během socializace vynechány. Pasivní přístup („vyvedte štěně párkrát do nákupního střediska a na výstavu) je pro některé psy nedostačující. Snažte se o systematický, soustavný, aktivní program. Nejenže získáte psa, u kterého je snížené riziko, že se bude bát nebo kousne, ale také bude v dospělosti mnohem méně trpět chronickým stresem.

Štěně, které mělo pozitivní zkušenosti, se na rozdíl od psa, který měl jen neutrální zážitky, v dospělosti v náročných situacích jen těžko vyděsí. Tak proč nezvýšit pravděpodobnost, že budete mít v dospělosti klidný, sebevědomý a vyrovnaný temperament tím, že aktivně zvýšíte počet silně pozitivních zkušeností? Je to jako když vložíte peníze do banky. (Také si uvědomte, že pokud má štěně negativní zkušenost, když se s něčím setká poprvé, může se u něj vyvinout fobie.) Proč se spokojit se psem, který je víceméně zvyklý na vrískající děti nebo pubertáky na kolečkových bruslích, když můžete mít psa, který je má dokonce rád?

Při socializaci na jakoukoliv skupinu lidí je krmení z ruky jedním z nejlepších způsobů, jak dosáhnout tohoto pozitiva. Místo toho, abyste se štěnětem chodili kolem skupiny dětí, tak ať děti dávají štěněti z ruky chutné pamlsky. Každým pamlskem narůstá v bance konto malých dětí. Další metodou, která se hodí pro lovecké povahy, závislé na míčcích nebo hračkách, je nechat lidi ze skupiny, o kterou vám jde, aby se štěnětem hráli jeho oblíbené hry.

Seznam uvedený na předcházející straně není vyčerpávající. Socializaci nemůžete přehnat. Přínos je obrovský. Vždycky si říkám, že majitelé, kteří inklinují k tomu, aby nechali socializaci svého psa na každodenním životě (tedy na náhodě), by se měli setkat s majiteli kousavých psů nebo psů se silnou fobií z neškodných prvků z okolního prostředí. Slyšeli by hodně „kdybychom bývali“: většina z těch psů vypadala jako štěně naprosto normální. Reagovali velmi dobře na to, čemu byli vystaveni. Ale ten objem nebo úroveň nestačily. Zkušenost byla neutrální, zřídka kdy pozitivní. Viděli lidi, ale ne zblízka. Viděli ženy, ale muže jen zřídka kdy. Viděli hodně lidí, ale nikdo na ně nesahal. Došlo tady k zanedbání. Dodatečná socializace dospělého psa je pomalý a velmi pracný proces a ne vždycky se to vůbec udělat dá. Je nekonečně jednodušší pracovat se štěňaty, právě pro to otevřené okno socializačního období.

POKUD MÁTE ŠTĚNĚ, ZATNĚTE ZUBY A ZAČNĚTE SE SOCIALIZACÍ HNED

Je přímo zločinem nevynaložit velké úsilí u psa, jako je kuvasz, u kterého víme, že je šlechtěn na to, aby zastrašoval. Nezapomeňte, kouřová clona obrátů „rezervovaný vůči cizím“, „nějakou dobu trvá, než si na lidi zvykne“ nebo „ve své rodině skvělý“ či „ochranitelský“ znamenají jen jednu jedinou věc: jsou mu nepříjemní cizí lidé. Tečka. Už neexistuje omluva pro to, že psi dosáhnou dospělosti citově zmrzačení a hrozí jim poprava za to, že kvůli nedostatečné socializaci někoho pokousali. Tu informaci máme k dispozici už celá léta. Kousnutí psem jsou nadále běžná, navzdory všem informacím o tom, jak se jim dá zabránit. Možná je tady efekt opožděné zpětné vazby: trest za neschopnost adekvátně socializovat psa se objevuje příliš pozdě na to, aby modifikoval chování majitele. Intenzivní socializace je ta nejchytřejší investice do vašeho psa.

PŘÍPAD JEDNÉ SOCIALIZACE

Rodinu Campbellových tvoří matka, otec a tři děti ve věku 17, 15 a 11 let. Nedávno museli nechat uspat svého desetiletého německého ovčáka, protože byl nemocný. Jejich druhý ovčák, sedmiletý, žil vždycky s jiným psem a proto si Campbellovi několik měsíců po smrti svého staršího psa koupili nové štěně. Štěně Bruce bylo bystré a přirozeně velmi poddajné, dobře vycházelo se starším psem a skvěle zapadlo do rodiny. Vychovávat tohle štěně bylo mnohem snadnější než ta předchozí, protože rodina na tom byla finančně líp než před několika roky a měla dům na předměstí s oplocenou zahradou, kde si psi mohli hrát. Také děti byly starší a mohly převzít větší zodpovědnost za krmení, výcvik a úklid. Rodina byla šokována a zděšena, když Bruce ve svých osmi měsících pokousal čtyřleté děvčátko, které bylo u nich na zahradě a pokusilo se psa pohladit.

Tenhle příběh je tak běžný, že se mi chce ječet. Ti majitelé jsou zkušení majitelé německých ovčáků. Jejich první dva psi nikdy nikoho nepokousali, ani neohrozili. Jeden byl vůči cizím rezervovaný, prostě odešel, když se k němu někdo přiblížil a nikdy se necítil tak zahnaný do kouta, aby přešel na plán B: kousnutí. Campbellovi si koupili štěně u stejného chovatele a netuší, jak vysvětlit Bruceovo kousání, protože ho vychovávali úplně stejně.

Neuvědomili si, že jim neaktivní socializace u prvních dvou psů z několika důvodů vyšla. Vyrůstali v domácnosti s dětmi, u kterých byli neustále na návštěvě kamarádi, a tím byla tahle část pokryta. V té době žila rodina v bytě, takže psi chodili pravidelně na procházky a tím byli vystaveni zvukům a dalším vjemům rušného města. A jejich ovčák, který se vyhýbal cizím, byl prostě bomba, která nikdy nevybuchla.

PSI, KTERÍ JSOU ČASOVANOU BOMBOU

Bruce zažil stejnou pasivní socializaci, ale s několika rozdíly. Děti v rodině byly starší, když byl ještě štěně, takže když občas viděl malé dítě, byl to pro něj vetřelec v Marsu. Zahrada poskytovala možnost proběhnout se a vyvenčit, což bylo pohodlnější, než ho brát ven na vodítku, takže přišel o pravidelné procházky. Žádné procházky = žádné setkávání s lidmi. Další rozdíl byl v tom, že když se bál, byla jeho reakcí hrozba a ne útek, jako u jejich předchozího psa, i když jeho motiv byl úplně stejný: zvětšit vzdálenost mezi sebou a dítětem, které se ho snažilo dotknout.

Je důležité si uvědomit, že to není případ, kdy by Campbellovi u dvou psů odvedli dobrou práci a u toho třetího selhali, nebo že by chovatel odchoval nenormálního psa. Campbellovi nikdy aktivně nesocializovali *žádného* ze svých psů, ale u těch prvních dvou jim to vyšlo. Jejich plachý ovčák by se zřejmě uchýlil k hrozbě, pokud by se mu při setkání s cizími lidmi nepodařilo uniknout (plán B). Ale prostě se to nikdy nestalo. Tyto majitele nikdy nenapadlo, že to, co dělají, je nedostatečné – až nevyhnutelně jedna z jejich časovaných bomb vybuchla. Mnozí majitelé vychovávají psy – časované bomby, kteří kvůli nějaké kombinaci pasivní socializace, nedostatku dostatečných podnětů a individuálnímu stylu reakce tohoto jednotlivce (útek je plán A) během celého svého života nevybuchnou a nekousnou. A tak celé generace majitelů psů dál nevědomky hazardují. Intenzivní socializace sice neposkytuje žádnou záruku toho, že pes nekousne, ale velmi silně pracuje ve váš prospěch.

Socializace se může zlepšit od neutrálních k pozitivním zážitkům, a od pasivní k aktivní. Je mnohem lepší, aktivně vyhledávat kategorie lidí a věcí, než doufat, že toho dostatek pokryje jakási náhodná zkušenost z každodenního života štěněte. Tohle je obzvlášť důležité u štěňat, která jsou více vystavena riziku. Jsou to: štěňata určitých plemen, jakékoliv štěně, u kterého už tak brzy pozorujeme rezervovanost, je plaché, příliš reaktivní nebo

bázlivé, dále štěňata z vrhů, které nejsou odchovány v domovech, kde je plno lidí (tedy jde o vrhy odchované v kotcích, stodolách atd.), štěňata majitelů, kteří bydlí na venkově nebo na klidných předměstích, štěňata, jejichž majitelé mají zahradu, štěňata malých plemen s příliš starostlivými majiteli, štěňata odchovaná v domácnostech s mnoha psy (včetně vystavovatelů) a štěňata velkých a děsivě vypadajících plemen, kterým se cizí lidé mohou vyhybat.

Riziková plemena jsou zajímavá směs. Myslím si, že ovčácká plemena jsou oprávněně stavěna do popředí jako psi, na které je třeba dávat pozor, protože jsou vysoce temperamentní a rezervovaní vůči cizím lidem. Trochu bych tu spekovala o chybějícím tlaku na selekci společenského chování u psů, jejichž práce a život se mají odehrávat ve venkovském prostředí, a o vysokém tlaku na pracovní schopnosti a styl psů v původním chovatelském základu. Tam, kde je rezervovanost ovčáckých plemen náhodnou shodou okolností, plemena typu „Oni versus My“ ji mají záměrně. Jednou skupinou plemen „Oni versus My“ jsou plemena pastevecká, nechvalně známá svou obtížnou socializací, což je pochopitelné, když uvážíte jejich původní účel: žít se stádem ovcí a hlídat a zahánět predátory. Další skupinou jsou hlídací psi, kteří jsou určeni k hlídání lidí a různého majetku mimo dobytka. Ti jsou nejen rezervovaní vůči cizím, ale jsou citlivější na změny prostředí, jakými jsou třeba lidé s odlišným rytmem kroku, náhle se objevující lidé, nečekaně se pohybující nebo jinak zvláště se prezentující. Je to rozhodně důvod pro to, abyste si sjednali lidi, kteří budou dělat podivné a náhlé věci před štěnětem německé dogy nebo velkého knírače (mimo jiné).

KURZY PRO ŠTĚŇATA

Úžasné je, že se už objevují kvalitní kurzy školet pro štěňata. I když už kurzy pro štěňata byly nabízeny již dříve, byly sotva odlišitelné od klasických kurzů poslušnosti s cukáním a chválením, které často napáchaly více škody než užítku, hlavně v případě štěňat. Částečným důvodem může být i to, co dříve uváděli veterináři i lidé od psů, totiž že s formálním výcvikem se nemá začínat dříve než od šesti měsíců. Štěňata nemohla „trénink“ vydržet. Průkopníci výcviku štěňat, jako například doktor Ian Dunbar, to všechno obrátili jemnými, neuvěřitelně efektivními a pro štěňata vhodnými metodami, které učí štěně spolupracovat a zároveň jsou prostředkem proti